

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

**PRE I. A II. STUPEŇ ZÁKLADNÉHO
ŠTÚDIA ZÁKLADNEJ
UMELECKEJ ŠKOLY**

Hudobný odbor

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 14.8. 1995 pod číslom 729/95-15 ako učebné osnovy pre základné umelecké školy.

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

**PRE I. A II. STUPEŇ ZÁKLADNÉHO ŠTÚDIA
ZÁKLADNEJ UMELECKEJ ŠKOLY**

Hudobný odbor

Komorná hra

Súborová a orchestrálna hra

Dychový orchester

Ľudová hudba, hra v ľudovom orchestri

Autor: Margita PROCHÁZKOVÁ

Koordinátor: Mgr. Elena MANICOVÁ, ŠPÚ Bratislava

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 14.8. 1995 pod číslom 729/95-15 ako učebné osnovy pre základné umelecké školy.

ISBN 80-7098-094-X

Komorná hra (1 hod. týždenne)

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Komorná hra poskytuje žiakom radosť zo spoločného muzicírovania, rozširuje a prehĺbuje ich vnímanie, citový svet a vedomosti v hudbe. Môžeme nadväzovať na inštrumentálnu výučbu i na hudobnú náuku. Komorná hra umožňuje žiakom, ktorí hrajú na sláčikových a dychových nástrojoch, objavovať a prakticky precítiť krásu harmónie a zvukovú farbu hudobných nástrojov. Komorná hra nadväzuje na tradíciu a kladie základy pre rozvoj záujmovej umeleckej činnosti. Jej veľkou možnosťou je množstvo najrôznejších nástrojových obsadení od dua až po noneto. Okrem osvojenia súhry a oboznámenia sa s interpretačnými štýlmi má aj hlboký etický význam.

Ciele

Do komornej hry možno zaradiť žiakov, ktorí majú o predmet záujem a ktorí už vedia svoju technickú zručnosť a hudobnú vyspelosť samostatne uplatniť v spoločnom hraní. Žiaci sa môžu uplatniť najmä vo vyšších ročníkoch na prvom stupni, na druhom stupni v štúdiu pre dospelých.

Výsledky práce v komornej hre možno uplatniť na školských vystúpeniach, v kultúrnych programoch v mieste pôsobenia školy a na hudobných festivaloch v komornej hre.

Obsah

V komornej hre uplatniť pozornosť žiakov na počúvanie všetkých hlasov hudobných nástrojov telesa, na ich vzájomné zosúladenie a prispôbenie sa. Viest' ich k rešpektovaniu základných princípov komornej hry. To znamená: sledovať poslucháčov, zjednotiť ťahy sláčika u sláčikových nástrojov, reagovať na učiteľa a na vedúceho malého komorného telesa. Žiakov viesť k správne naladeniu hudobných nástrojov, ale aj k presnému príchodu a k vzájomnému rešpektovaniu sa. V komornej hre rozvíjať jednotnú intonáciu, rytmické cítenie, zmysel pre súhru a pohotovosť pri čítaní nôt z listu.

Vyžadovať tónovú krásu, dynamiku, frázovanie, schopnosť farebného vyrovnania v skladbách, ktoré zdržujú najrôznejšie nástroje.

Viesť žiakov k zhodnocovaniu významu jednotlivých hlasov, vedúci hlas nechať patrične vyniknúť, menej dôležité hlasy by nemali dynamicky vyčnievať.

Hudobný materiál:

J.SKLADANÝ: Husľové duo
J.V. KALIVODA: Snadná dua
J.K. VAŇHAL: Op. 17, 56, dueta
J. KŘIČKA: Suita v starom slohu
J.B. VIOTTI: Suita duos
W.F. BACH: Triá pre dve violy
K. GLIER: Duette op. 39 pre husle a violončelo
J. KOWALSKÝ: Violončelové trio
J. KUMMER: Violončelové duá
J. PAUER: 12 duet pre violončelo
J.P. DUPORT: Duetá pre violončelo
J. STIASNI: (Šťastný): 6 malých kusov pre violončelo
J.K. VAŇHAL: Láhké triá
K. STAMIC: Trio pro voje huslí a violončelo
L.v. BEETHOVEN: Sláčikové trio
W.A.MOZART: Divertimento
B. MARTINŮ: Divertimento
J. HARTÍK: Diptych pre husle, violončelo a klavír
D. KARDOS: Sláčikové kvarteto č. 5
O. FERENCZY: Hudba pre 4 sláčiky
E.M. IRŠAI: Sonáta pre violončelo a bicie nástroje
J. PODPRODSKÝ: Sláčikové kvarteto
V. BOKES: Sláčikové kvarteto
T. SALVA: Sláčikové kvarteto
J. ZACH: Sláčikové kvarteto
K. STAMIC: Orchesterálne kvarteto
L. KOŽELUCH: Sláčikové kvarteto B dur
A. DVORÁK: Kvinteto A dur op. 5
J. KRESÁNEK: Klavírne kvarteto

Súborová a orchestrálna hra (1,5 hod. až 2 hod. týždenne)

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Komorné sláčikové a symfonické telesá rôzneho nástrojového obsadenia umožňujú žiakom zapájať sa do aktívneho muzicírovania, a tak príťažlivým spôsobom uplatniť svoje zručnosti získané v individuálnom vyučovaní nástrojovej hry, v komornej hre a na hudobnej náuke. Orchestrálna hra je najkomplexnejšou formou rozvoja hudobnosti, v ktorej sa žiaci tvorivým a iniciatívnym spôsobom zmocňujú interpretácie diel baroka, klasicizmu, romantizmu a hudby 20. storočia našej a svetovej hudobnej literatúry. Umožňuje všetkým žiakom hrajúcim na sláčikové a dychové nástroje prezentovať sa na koncertných pódiumoch a nachádzať umelecké priateľstvá. Vzbudzuje záujem žiakov, ale aj širokej verejnosti o túto náročnú a krásnu oblasť hudby. Tento kolektívny predmet oboznamuje deti a mládež s klasickým, ale aj netradičným nástrojovým obsadením hudobných telies a tým prebúda a podnecuje trvalý záujem o aktívne muzicírovanie i po absolvovaní ZUŠ v rôznych hudobných zoskupeniach a žánroch kultúrneho života.

Ciele

Súborovou a orchestrálnou hrou rozvíjať schopnosť žiakov čítať z listu, orientovať sa v notovom zápise, prehĺbovať intonačnú a rytmickú predstavivosť a zdatnosť, zmysel pre kvalitu tónu, farbitosť v hudbe, harmóniu, frázovanie a štýlovosť hry.

Čo najlepšou súhrou vyžadovať od žiakov maximálne sústredenie a zodpovednosť za vlastný podiel na interpretácii hudobného diela. Súborovou a orchestrálnou hrou poskytovať žiakom radosť zo spoločného hrania a adekvátne uplatnenie ich zručností a schopností na rôznych stupňoch ich hudobného vývoja.

Obsah

Individuálna príprava orchestrálnych partov v spolupráci s učiteľmi hlavných predmetov.

Kontrola nácviku pripravovaných partov (jednotné ťahy sláčikom, prstoklad, frázovanie a pod.).

Štúdium nového repertoáru: Informatívne prehranie, nácvik v hlasoch v rozličných kombináciách a nácvik v delených skúškach.

Voľba repertoáru sa riadi technickou úrovňou orchestra.

Začínajúci orchester má študovať zo začiatku ľahké skladby, prípadne aj vhodné úpravy. Aj neskôr má byť repertoár úmerný technickým, výrazovým a štýlovým možnostiam orchestra.

Hudobný materiál

E. SUCHOŇ: Vyvolávaní jara pre detský dvojzbor so sprievodom sláčikového orchestra
BENDA: Symfónia F dur
    Synfónia B dur
    Koncert g mol pre klavír a orchester
A. FILS: Symfónia
J.U. LINEK: Pastorálna synfónia
V. PICHL: Synfónia (flauta, lesný roh a sláčiky)
J.V. STAMIC: Orchesterálne triá
J.V. STAMIC: 3 Mannheimské synfónie
A. CORELLI: Concerto grosso
CH.W. GLUCK: Synfónia
G.F. HÄNDEL: Concerto grosso č. 5
A. MOZART: Detská symfónia
H. PURCELL: Suity pre sláčikový orchester
G. SAMMARTINI: Symfónia G dur
A. VIVALDI: Concerto grosso in F, in G
J.Z. BARTOŠ: Hudba pre sláčiky
L. BURLAS: Malá serenáda pre orchester
J. HAYDN: Detská symfónia
J. KOWALSKÝ: Detská suita
J. KOWALSKÝ: Sedem skíc (2 klavírne a sláčiky)
B. MARTINU: Serenáda
I. DIBÁK: Ouvertúra piccola pre orchester
I. DIBÁK: Malá suita pre študentský orchester
I. DIBÁK: Rondíno pre klavír a sláčikový orchester
I. DIBÁK: Suita z detskej opery Prorok Rak
J. HARTÍK: Búvaj dieťa krásne – pásmo kolied pre detský orchester a 1 – 2 hlasný spev
M. NOVÁK: Suita v starom slohu
P. CÓN: Musika per occasionem
M. KRAJČÍ: Jazzové impresie
E. SUCHOŇ: Maličjá som
E. SUCHOŇ: Keď sa vlci zišli
A. ALBRECHT: 11 drobných inštrumentálnych skladieb
J.Z. BARTOŠ: Muzika piccola
J. BERAN: Menuety súborovej hry
A. DOLINSKÝ: Husľové kvarteto G dur
A. DVORÁK: Gavota
J. FAUST: Cvičenie súborovej hry
J. FAUST: Tri skladby pre sláčikový súbor a 4. ruč. klav.
J. FELD: Miniaturna suita pre 3 huslí
K. HABA: Sonatina
S. MACH: Tri tančeky
B. KOTMEL: Skladby pre husľový súbor
J. MICKA: Súborová hra
L. REITER: Suita pre 4 huslí
J. VALAŠŤAN- DOLINSKÝ: Zlaté husličky
Z. ZÁHRADNÍK: Suita pre 3 huslí

P. BAGIN: Symfónia brevis pre kom. orchester
I. DIBÁK: Koncerto da camera pre husle a kom. orch.
V. BURLAS: Sláčikové kvarteto
I. NAGY: Tanec a 3 sonáty zo 17. stor.
A. VIVALDI: Koncertino pre sólo violončelo a sláč. orchester
G. TELEMANN: Concerto pre husle, violončelo, klavír

Dychový orchester (2 hod. týždenne)

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Hra v orchestri je tiež jedným článkom výchovy k všeobecnej hudobnosti. Žiaci si môžu v súborovej a orchestrálnej hre uplatniť a rozvíjať získané vedomosti z individuálneho štúdia.

Jednou z hlavných úloh je rozvíjať u žiakov zmysel pre súhru, rytmus, upevňovať intonáciu, aby po skončení štúdia ZUŠ mohli sa uplatniť v záujmovo – umeleckej činnosti.

Dychová hudba má v našej vlasti bohatú tradíciu. Svojou repertoárovou oblasťou a svojráznym zvukovým charakterom predstavuje súčasť hudobnej kultúry. Dychová hudba plní závažnú spoločenskú funkciu. Repertoárovo zasahuje do oblasti vážnej, koncertnej, estrádnej, populárnej a tanečnej hudby.

Ciele

Úspešná činnosť dychového orchestra (súboru) je predovšetkým závislá od sústavnej a cieľavedomej odbornej práce, najmä v delených skúškach drevených, plechových a bicích nástrojov. Uskutočňovať v skupinách 4 – 10 žiakov podľa ich vyzpelosti a nárokov, pripravovaných skladieb dychového orchestra - súboru.

Orchestrálnu hru deliť pre vyzpelých hráčov a pre začiatocnikov. Hru v orchestri – súbore možno začať aj s neúplnou skupinkou nástrojového obsadenia, ktorú možno postupom času doplňovať, a tak vytvárať podmienky pre vybudovanie väčšieho dychového orchestra – súboru o bicie nástroje, sprievodné trúbky a iné.

Obsah

V orchestrálnej a súborovej hre dbať na čistotu intonácie, ladenie v unisone aj v akordoch. Viest' žiakov k správne dýchaniu a frázovaniu. Zvlášť dôkladne študovať intonačné a technicky obtiažne miesta, disharmonické miesta a modulačné. Žiakov viesť k neustálemu počúvaniu zvuku celého orchestra. Ďalej sledovať dirigenta. Dbať na presnosť v dochádzke na skúšky ako aj na verejné podujatia.

Pri tvorbe dramaturgického plánu venovať súboru – orchestru mimoriadnu pozornosť, najmä technickej náročnosti volených skladieb. V začínajúcich orchestroch- súboroch zaraďovať ľahké skladby a postupne s rastom techniky a vyzpelosti hráčov skladby náročnejšie.

Okrem tradičných foriem, ako je polka, valčík, mazurka, kvapík a pod. zaraďovať i skladby klasických autorov vo vhodných úpravách. Veľmi vhodné sú skladby pre sólové nástroje so sprievodom dychového orchestra.

Hudobný nástroj

J. ŽÁHA: Adria
J. MALÝ: Galanečka
F. KMOCH: Kolíne, Kolíne
K. PÁDIVÝ: Slovanský pochod
R. OBRUČA: Slovenský pochod
V. VAČKÁŘ: Šohaj
F. ZITA: Fanfárový
M. MACHEK: Náš festival
A. LANGER: Mladí sólisti, suita (3 časti)
M. MACHEK: Moravská suita
M. MACHEK: Hore háj, zbojnícky tanec
M. MACHEK: Dobré ráno kozme
V. ADAMSKÝ: Valašský tanec
K. PÁDIVÝ: Záhorácky tanec
K. PÁDIVÝ: Slovenský tanec č. 1, č. 2
I. GLORIK: Tatranské pastely
I. GLORIK: Tanec družby
J. CHROMEC: Zborník šiestich skladieb
K. SEIDMAN: Koncertná hudba pre trúbku a sláčikový orchester
J. HARTÍK: 3 tance pre flautu, dvoje huslí a bicie nástroje
J. S. BACH: Blaser-Sinfonie 2. klar. 2 cor.fgt.
J. S. BACH: 5 pjes. 2 rtp. 2 cor. trbn.
F. FARKAŠ: Alte ungarische Tanze aus dem 17 Jhdt. Fl.hob.klar.cor.fgt.
R. GLIER: Nocturno 2 hob. 2 klar. Cor.
A. MOYZES: Dychové kvinteto
R. GAŠPARIK: Dychové kvinteto
C. DONIZETTI: Symfonie pro dechy
Ch. GOUNOD: Malá synfónia
J. E. ZELINKA: Kratochvílné kousky
P. LOVECKÝ: Lovecký pochod

Ľudová hudba, hra v Ľudovom orchestri (2 hod. týždenne)

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Ľudový súbor je zoskupením rôzneho počtu hráčov na rôzne (i netradičné hudobné – autentické) nástroje.

Rozlišujeme viacero typov ľudových nástrojov - súborov, orchestrov. Zoskupenie a počet je vecou možnosti školy.

Zloženie závisí v neposlednom rade aj od charakteru interpretovaných skladieb. Najrozšírenejšie sú však univerzálne kapely vychádzajúce zo zoskupenia: primáš, 1.- husle, 2. – husle, kontra (husle alebo viola, cimbal prípadne akordeón, violončelo, kontrabas), dopĺňujúcimi nástrojmi bývajú dychové nástroje – píšťalky, flauta alebo klarinet.

Jadro ľudového súboru tvoria zväčša talentovaní, pokročilejší žiaci s hlbokým citom a láskou k folklóru a pri nich sa zaúčajú mladší žiaci pozorovaním.

Ciele

Cieľom hry by malo byť zachovanie, znovu odhaľovanie a odkrývanie ľudových piesní ich interpretácia, folklórne cítenie, osvojenie si viacerých interpretačných – regionálnych štýlov. Rozvíjať cit pre spoločnú hru, rešpektovať charakteristické funkcie nástrojov podriadenia sa celku.

Výučba by mala paralelne zahrňovať: ľudovú hudbu – pieseň a samostatnú interpretáciu, ktoré sa majú rozvíjať súčasne.

Obsah

Nácvik samostatný alebo v spolupráci so spevákmi – sólistami, zborom, tanečnou skupinou. Poznávať ľudové piesne, ich úpravu pre hlasy telesa (so strany umeleckého vedúceho). Pestovať cit pre interpretáciu, poznávanie, pozorovanie. Učiteľ by mal pôsobiť vo funkcii hráčskeho vzoru pre všetkých hráčov a najmä primášov. Hra prebieha podľa sluchu bez nôt vo folklórnych regiónoch, ktoré sú pôsobiskom a rodiskom detí. V ostatných prípadoch je potrebné zoznamovať s rôznymi štýlmi folklórnych regiónov aj pomocou úprav, resp. notového záznamu.

Hudobný materiál

J. MÓŽI: Úprava ľud. Piesní

A.MÓŽI: Kady gajdoš, súbor skladieb pre ľud. Súbor

P. TOMKOVIČ

T. ANDRAŠOVAN

S. STRAČINA

R. FALTUS: Od Myjavy vietor veje, Liptovské priadky, Sito, riečica a tekvica

Výber hudobného materiálu závisí od možností a schopností hráčov.